

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

5 Quid patientia & longanimitas: de illius incitamentis & gradibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

eundem rectam rationem non solet fieri nisi ad magnifica opera externa, quæ magnos sumptus requirunt; talia autem pertinent ad magnificentiam: unde etiam ad eandem pertinet, affectum in huiusmodi sumptibus regere. Longè autem aliud spectant homines ut moderentur affectum in mediocribus tum honoribus, tum sumptibus, ut per se satis constat. Non tamen negauerim, quin ex eodem motivo, quo magnæ opes vel magni honores contemuntur, possint etiam contemni parvi. Verum quia plerumque aliud motiuum respicitur, quando de magnis agitur, aliud quando de mediocribus: idè ad usum humanum & moralem diuersa virtute opus fuit. Vide D. Th. quæst. 129. art. 2. vbi tamen paulò aliter hæc explicat, etsi in re non sit discrepantia.

35
Per excessum, Cavavoria.
Opponuntur magnificentiæ duo vitia, alterum per excessum, quod Aristoteles vocat *Cavavoria*, quasi dicat, operariam & indecoram diligentiam in sumptu faciendo; ut cum quis de industria sumptus auget supra quam res poscat, aut decorum patitur; sicut faciebat ille, qui in filij epulo natali, omnes cibos cum patris argenteis, cum referrentur è mensa, proiciebat in Tiberim. Item qui in res parvas sumptus magnos facit, aut incòcinnè splendorem & magnificentiam ostentat; sicut ille, qui scenæ præpositus substernebat histrionibus purpuram; & mercator, qui conuiujs ad cœnam vocatis, cum hiems esset, faciebat ignem ex cinnamomo, &c. hos etiam *ἀντιστοιχίας* vocat Aristoteles, id est, decori inexpertos & ignaros.

36
Per defectum, μὴ ἀποστρέφειν.
Alterum per defectum, quod Aristoteles vocat *μὴ ἀποστρέφειν*, D. Thomas *paruiscentiam*, cum quis præ angustia animi, operi magno pares sumptus non exhibet: ut si Templo, vel Cœnobio, quod extruendum suscepit, veller facere parietes cratios, aut tectum stramineum, ut minus expendat. Hic (ut Aristoteles ait) *magna pecunia consumpta, in parua honestum omne perdet, & extinguet: quidquid facturus est, procrastinans, & cunctabundus efficiet, & qua ratione quam minimo sumptu id conficere possit, considerabit; & in his lamentabitur, & ingemiscet, omniaque se efficere maiora quam oporteat, arbitrabitur.*

Est peccatum veniale.
Hoc vitium per se non est nisi peccatum veniale; nisi fortè ex voto, testamento, vel alia ratione ad opus illud magnificentum, in quo perficiendo deficit, sit obstructus.

DUBITATIO V.

Quid patientia, & longanimitas: & de illius incitamentis & gradibus.

Diuus Thomas quæst. 136.

Patientia dupliciter, iuxta D. Thomam, accipitur.

37
Patientia quomodo sit pars integralis.
Primò, Pro virtute, quæ firmat animum aduersus timores, & dolores mortis, & malorum mortem inferentium; quæ enituit maximè in Martyribus: hæc est pars fortitudinis integralis, vel ipsa virtus fortitudinis inadæquate concepta. de qua suprâ c. 1. dub. 1. huius libri tertij.

Quomodo potentia sit.
Secundò, Pro virtute, quæ in alijs malis animum confirmet, moderando mœrores qui ex illis

percipi solent; ne videlicet propter hos à præscripto rationis recedat, seu aliquid indecori agat: ut in morte parentum, filiorum, amicorum; in exilio, in damnis, in morbis, in contumelijs, alijsque id genus malis: hæc enim magnos mœrores adferre solent, qui hominem sæpè ab arce rationis, & officio virtutis deturbant, & ad malum concitant. hoc modo est virtus annexa fortitudini, ut secundaria principali.

Proxima igitur huius virtutis materia est tristitia & afflictio animi ob mala prædicta incidere solita: hanc enim vel planè comprimit, vel moderatur, ei quamdam sui similitudinem veluti formam imprimens, & ita eam temperans ut recta ratio præscribit, & virum patientem decet; nimirum, ut rationem plenè sui compotem relinquat, nec virtutes alias in suis officijs impediatur. Remota, sunt actiones, verba, & gestus externi, quæ ita regit, ut interna moderatio in eis eluceat; ita ut per tristitiam nihil indecori foris agat, sed mala seæquo animo ferre ostendat. Remotissima autem, sunt ipsa mala: hæc enim dicuntur materia patientiæ; non quòd patientia illis formam seu modum virtutis imprimat; (hanc enim solis affectibus internis & actionibus externis communicat) sed quia sunt obiectum & causa tristitiæ, quæ proxima patientiæ est materia. Simili modo pericula mortis dicuntur materia fortitudinis.

Sed Notandum est, hanc moderationem posse fieri dupliciter.

Primò, Ex affectu solius honestatis, qui in illa relucet. moderari enim tristitiam, & mentem in quadam æquanimitate conseruare, statumque externum corporis huic conformem reddere, per se bonum est & honestum. & hoc modo patientia est virtus specialis, à ceteris distincta.

Secundò, Ex affectu alicuius peculiaris virtutis, quæ per tristitiam & afflictiones oppugnatur. & hoc modo, quod ad internum affectum actualem vel habitualem attinet, non est virtus distincta à ceteris: nam quæuis virtus sicut amat honestum sui generis, ita ex vi huius amoris resistit, quæ illi directè vel indirectè repugnant, animumque aduersus ea firmat. hoc modo passim accipitur in Scripturis, & Patrum scriptis, & in sermone vulgari. quicumque enim affectu alicuius virtutis moderatè fert afflictiones, patiens dicitur.

Hoc modo definitur à D. Augustino q. illa 31. ex Cicerone, cum ait: *Patientia est honestatis aut utilitatis causa, rerum arduarum ac difficilium voluntaria ac diuturna perpassio. vbi illud honestatis, intellige generatim de omni honesto, quod propter se expetitur. Utilitatis, de eo quod ad aliud honestum vile est, ut si patiat pecuniæ consequendæ causa, qua soluas creditori: nam solius utilitatis causa, si vile ab honesto distinctum sit, pati, non est virtutis patientiæ. Voluntaria, non quòd semper sit in potestate non pati; sed quia in potestate est malle pati quàm ab officio rationis desistere, quàm improbè vel indecorè agere. Diuturna, intellige vel in re vel in animi præparatione. debet enim patiens esse animo comparatus ad patiendum longo tempore, si opus sit. Eòdem pertinet descriptio D. Augustini, quam habet lib. de Patientia (quem ex Indiculo constat esse ipsius, etsi Erasmus reclamet) cap. 2. *Patientia hominis est, qua mala æquo animo toleramus, ne animo iniquo bona deseramus, per qua ad meliora perueniamus.**

Materia.

38
Ex vario affectu possumus moderari tristitiam.

Definitio Ciceronis.

39
Necessitas
huius vir-
tutis.

Ex his perspicuum est, quàm patientia sit necessaria. tam enim est necessaria ad salutem, quàm est necessarium, hominem per huius vitæ mala, quæ vel nostra mortalitas inuehit, vel ab aliis irrogantur, à bono non abstrahi, aut ad malum non impelli. & quia huiusmodi mala maximè oppugnant Christianos vt rectam religionem deserant, aut iuxta eius præscriptum non viuant; idèd his maximè necessaria est, iuxta illud Domini, *In patientia vestra possidebitis animas vestras.* quo significatur, salutem animæ non nisi per patientiam acquiri posse. *Possidere* phrasi Hebræa accipitur pro acquirere; sicut ibi, *Possedi hominem per Deum,* Genesis 4. & *Domini possedit me in initio viarum suarum,* Prouerb. 8. Parum aptè hunc locum explicat Martinus de perfecto anime dominio per patientiam. non tamen refert vtrum hæc tolerantia malorum affectu solius honestatis, quæ propriè ad hanc virtutem pertinet, an illius quæ oppugnatur, an virtutis que fiat: nihil enim horum peculiariter est præceptum. expedit tamen quamplurimas rationes sibi propositas habere, ob quas mala fortiter sint perferenda: efficacius enim multa bona, quàm vnum mouent.

40
Longanimitas.

Longanimitas, quam Græci *μακροθυμία* vocant, potius est pars patientiæ, vel ipsa virtus patientiæ inadæquatè concepta, (vt ex D. Thoma articul. 5. colligitur) quàm virtus distincta: nam inter mala, quæ patientia æquanimiter tolerat, vnum est molestia, quæ percipitur ex rei expectatæ dilatione; huius autem mali seu incommodi tolerantia vocatur longanimitas. Itaque *longanimitas* nihil est aliud, quàm patientia, vt circa tale malum versatur, spectata. Sic Deus longanimis dicitur, quatenus dum nos ad penitentiam inuitat & expectat, moras nostras & tergiversationes tolerat, quæ illi quodammodò molestiam adferunt.

41
Vitia patientiæ
aduersa.
Insensibilitas.

Vitia patientiæ aduersa, sunt *Insensibilitas* & *Impatientia*. illud per defectum non enim est laudabile, nec naturæ humanæ consentaneum, nullis malis, neque tuis neque proximorum tangi; id enim signum est vel brutæ stoliditatis, vel inhumanae duritiei; nec congruit amicitia & vitæ politica. Hoc verò per excessum: vt cum quis nimium dolet, aut etiam ex dolore à recto discedit. Quicumque enim ob dolorem vel mœrorem, vt illum vitet, pellat, aut soletur, animoque suo sic affecto indulgeat, aliquid mali facit, *impatiens* est; iustum dolendi modum, quem patientia præscribit, exuperans. *Impatiens* etiam dici solet, qui ira vel indignatione excedit, præsertim si hunc motum animi sui foris ostendat: nam ira etiam tristitiam & afflictionem includit. è contrario, qui non facile irascitur, patiens. quamuis hic potius mansuetus sit dicendus, alter iracundus, vt infra lib. 4. cap. 4. ostendetur.

Quale peccatum sit.

Est autem hoc vitium per se peccatum veniale tantum; quia solum est excessus in dolore, vel iracundiæ motu, signo externo expressus. potest tamen esse mortiferum vel ratione scandali, vel ratione mali, quod quis ex impatientia facit. *Insensibilitas* seu durities rarè est peccatum mortale; certè per se non potest esse nisi veniale.

42
Patientia
admiranda
Ierem.

Quia verò patientiæ virtus maximè est homini Christiano necessaria, notanda duxi ex Scripturis & Patribus quadam præcipua eius incitamenta,

quæ ad eius cultum & exercitationem vehementer possint commouere. Primum sit patientia ipsius Dei: in qua duo potissimum consideranda. Alterum, quòd tanta beneficia assidue in peccatores conferat. Alterum, quòd eorum iniurias tam benignè toleret. Vtrumque eleganter expressit Tertullianus libro de patientia, cum ait: *Nobis exercende patientiæ auctoritatem, &c. diuina dispositio delegat, Deum ipsum ostendens patientiæ exemplum: iam primum qui florem lucis huius super iustos & iniustos aequaliter spargit: qui temporum officia, elementorum seruitia, totius gentis tributa dignis simul & indignis patitur similiter occurrere: sustinens ingratiſsimas nationes, ludibria artium, & opera manuum suarum adorantes, nomen & familiam ipsius persequentes, luxuriam, auaritiam, iniquitatem, malignitatem quotidie insistentem, vt sua sibi patientia detrahat: plures enim Dominum idcirco non credunt, quia seculo iratum tam diu nesciunt.* Eundem locum pulcherrimè prosequitur Cyprianus libro de Bono patientiæ, in principio: *Si Dominus, inquit, nobis Pater & Deus est, sc̄ctetur patientiam domini pariter & patris: quia & seruis oportet esse obsequentes; & filios non decet esse degeneres. Qualis verò in Deo & quanta patientia, quòd in contumeliam suæ maiestatis & honoris instituta ab hominibus profana templa, & terrena signenta, & sacra sacrilega patientissime sustinens, super bonos & malos aequaliter facit diem nasci, & lumen solis oboriri: & cum imbribus terras rigat, nemo à beneficiis eius excluditur, quò minus iustis simul & iniustis indiscretas pluias largiatur? Videmus inseparabili aequalitate patientia nocentibus & innoxios, religiosos & impios, gratias agentibus & ingratis, Dei nutu tempora obsequi, elementa famulari, spirare ventos, fontes fluere, grandescere copias messium, fructus miscere vinearum, exuberare pomis arbuta, nemora frondescere, prata florere; & cum crebris, imò continuis exacerbetur offensis Deus, indignationem suam temperat, & præstiturum semel retributionis diem patienter expectat, &c.*

Dices, Hanc patientiam esse alterius rationis: Deum enim non esse capacem mœoris aut molestiæ, quam patientia sustineat: ac proinde non debere nobis in exemplum proponi.

Respondeo, In patientia duo posse considerari. Primum, Compressionem tristitiæ ex iniuria, vel malo, quòd nobis accidit, obortæ. Secundò, Compressionem vindictæ, cum affectu quodam benigno coniunctam. Primum non inuenitur in patientia Dei; quia in illum tristitia non cadit, quam patientia soletur. vnde neque hac ratione ipsius patientia proponitur nobis imitanda. Alterum verò maximè in patientia Dei reluctet; quò enim ipsius Maiestas est maior, & creatura indignior, magisque ipsi obnoxia; eò iniuria in ipsum est grauior, ac proinde magis ipsum prouocat ad indignationem & vindictam: vt nihil sit admirabilius quàm Deum cohibere manus, iramque in peccatores non effundere, & beneficia sua protelare. & hac ratione proponitur nobis patientia Dei imitanda; nimirum vt ad exemplum ipsius cohibeamus vindictam, contineamus beneficia, & benignum retineamus affectum in eos qui iniuria nos affecerint: vt sicut, inquit, *filij Patris vestri, qui in calis est, vt solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos; Matth. 5.*

Secun-

Patientia
Dei.

41
Obiectio

Respon.
Quomodo
patientia
Dei sit
nobis
exem-
plo.

Patientia
Christi.

Secundum, Patientia Christi, in quo Deus, ut inquit Tertullianus, spiritum suum cum tota patientia collocavit, cuius tota vita eximium fuit patientiæ speculum; passio verò supremum exemplar. Saginari enim, ut idem Tertullianus ait, voluptate patientiæ discessurus volebat. Prosequitur hoc pulcherrimè Cyprianus loco citato. Hic considerandum, quis patitur, & quantum, quid, à quibus, pro quibus, cur, ubi, & quando.

Patientia
Sancto-
rum.

Tertium, Patientia Sanctorum veteris Testamenti, Abelis, Abraham, Isaac, Jacob, Ioseph, Moysis, David, Tobiae, & in primis S. Iob, qui, ut Tertullianus loquitur, omnem patientiæ speciem adversus omnem diaboli vim expunxit, quem non abacti greges, non ille in pecore divitia, non filij uno ruine impetu adempti, non ipsius deniq; corporis in vulnere cruciatus a patientia fide Domino dedita exclusit, & infra: Quale in illo viro feretrum Deus de diabolo destruxit, quale vexillum de inimico glorie sue extulit, cum ille homo ad omnem acerbum nuntium, nihil ex ore promeret, nisi Deo gratias? &c.

Quod si illi, rudi illo læculo, ante Christi doctrinam & exemplum, tantam in adversis patientiam præstiterit; quantum nos perpetrare oportet (ut Tertullianus verbo utar) in luce Evangelij, in schola Christi, in hac copia gratiæ, inter infinita exempla Sanctorum novi Testamenti?

Patientia
fructus.

Quartum, Maximus patientiæ fructus, cum in hac vita, tum in futura. In hac enim vita Primo, Parit satisfactionem pro peccatis: exigua enim tolerantia maximas futuri sæculi penas redimimus. facile toleratur iactura decem aurorum, qua redimitur confiscatio decem millium. vide Concilium Tridentinum sessione 14. cap. 9. & Gratianum de Pœnitentia distinct. 3. Secundo, Inuit omnes virtutes, easque reddit stabiles & perficit: qui enim virtutis bonum in adversis retinet, ostendit affectum suum illi perfectè & firmiter inhaerere, & quovis alio casu inhaerurum. declarat hoc Tertullianus: Patientia, inquit, fidem manit, pacem gubernat, dilectionem adjuvat, humilitatem instruit, pœnitentiam expedit, exomologesin assignat, carnem regit, spiritum servat, linguam frenat, manum continet, tentationes inculcat, scandala pellit, martyria consummat, &c.

Similia habet Cyprianus libro de bono Patientiæ. hinc Iacobi 1. dicitur: Omne gaudium existimate, fratres, cum in tentationes varias incideritis, scientes quod probatio fidei vestra patientiam operatur; patientia autem opus perfectum habet: ut sitis perfecti & integri, in nullo deficientes.

In futura vita maximam adducet gloriam; nam ut Apostolus 2. ad Corinth. 4. ait, id quod in presenti est momentaneum & leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus operatur in nobis; non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur. ubi in verbis illis, momentaneum & æternum, leve & pondus, tribulationis & gloriæ, in presenti & sublimitate, emphasin & antithesin considerat.

Eodem pertinet illud Domini, Matth. 5. Beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum celorum. Beati estis cum maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adversum vos mentientes, propter me gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in celis.

Omitto alia Scripturæ testimonia. pulchrè in hanc sententiam dixit Tertullianus: Ad eò satis idoneus patientiæ sequester Deus; si iniuriam deposueris pœnis cum, ulior est: si damnum, restitutor est: si dolorem, medicus est: si morrem, resuscitator est. Quantum patientiæ licet, ut Deum habeat debitorem!

Quintum, Tormenta inferorum, quibus sæpè digni fuimus, & tamen evasimus: qui enim hæc attentè considerat, omnia huius vitæ incommoda nihili aestimabit; sed veluti in deliciis ponet. Sicut qui considerat maximam calamitatem, qua plurimi sunt oppressi, se cum paucis evasisse, modicam iacturam nihili facit; sed se cum illa felicem reputat, sibi que gratulatur, quòd licuerit tam parvo incommodo elabi. Vide Albertum de virtutibus cap. 4.

Tormenta
inferni.

Sextum, Impatientiæ incommoda. Nam Primo, Amittit meritum patientiæ. Secundo, Afflictio non minuitur per impatientiam, sed exasperatur: maius enim ipsa tormentum, & diutius animum excrucians quam ipsum originale malum, unde impatientia excitatur, è contrario per patientiam dolor valdè mitescit. Tertio, Impellit ad omne genus peccati, ad blasphemiam, contumeliam, homicidium, adulterium, furtum, &c. Unde Tertullianus: Ut compendio dictum sit, omne peccatum impatientiæ ascribendum: malum impatientiæ est bonum. hic tamen nomen istud paulò laxius vsurpatur. Idem prosequitur Cyprianus. Hac de patientiæ incitamentis, nam minutiora prætermitto. vide infra lib. 4. c. 4. dub. 3. de mansuetudine.

Impatientia
incom-
moda.

Quod ad gradus patientiæ attinet, variis modis assignari possunt. Primo, Ex parte malorum quæ quis patitur: & sic Primus gradus est, Cum patientiam retinemus in damnis fortunarum. Secundus, In detrimentis famæ. Tertius, In detrimentis corporis & vitæ; quòd pertinet patientia Iob, & sanctorum Martyrum, & in primis Christi Domini.

44
Gradus pa-
tientia.

Secundo, Ex parte modi perferendi: sic Primus gradus est, Tolerare sine murmuratione. Secundus, Sine lamentatione & querimoniis apud alios. Tertius, Cum gaudio; sicut Apostoli, qui ibant gaudentes a conspectu concilij, quia digni habiti sunt, pro nomine Iesv contumeliam pati. Ad hunc hortatur Apostolus Iacobus c. 1. suæ Epistolæ; Omne gaudium existimate, fratres, &c.

Tertio, Ex parte causæ ipsius mali, quòd patimur. Hoc modo Primus gradus est, Si patienter feramus mala, quæ pro culpis nostris siue à Deo siue ab hominibus irrogantur. Secundus, Si absque nostra culpa ab inimicis, vel aliis qui nobis obstructi non sunt, illa patiamur. Tertius, Si inferantur ab iis, qui multis beneficiis à nobis affecti fuerunt: illa enim ingratitude maximè auget iniuriæ atrocitatem, & prouocat iram. unde difficillimum est erga tales retinere patientiam. Quartus est, Huiusmodi iniurias non solum æquo, sed etiam libenti animo perferre, & etiam desiderare; ut sic aliquo modo Dominum nostrum imitemur, qui omnia iniuriarum & afflictionum genera ab iis quos summis beneficiis affecterat, patientissimè sustinuit, & pro iisdem etiam Patrem rogavit. vide Cyprianum & Tertullianum locis citatis.